

Kultur

REDAKTÖR: LENA RICHARDSON
E-POST: KULTUR@NWT.SE
LENA.RICHARDSON@NWT.SE
TELEFON: 054-19 9775

350 000

...kronor får dokumentärfilmaren Johan Palmgren från Micael Bindfeldts stiftelse till minne av Förntelsen för ett av sina pågående filmprojekt, berättar T.T. Det som började som ett praktiskt dokumentationsuppdrag för Forum för levande historia utvecklades till ett eget projekt, där han i en film ska berätta om personliga föremål som bär berättelser om Förntelsen. Bland föremålen finns en medalj, en kaffeservis och enjacka.

TEATER. Pjäsen om Förntelseöverlevaren har spelats mer än 100 gånger

Walters starka berättelse lever

Walter Kielba kom till Sverige sjuk och härjad efter att ha överlevt fyra förintelsläger och en dödsmarsch i Karlstad fick han ett nytt liv.

– Det var Walters önskan att hans historia skulle leva vidare, säger skådespelaren Mattias Walan.

Nu har han spelat sin pjäs om Walters liv över hundra gånger.

En grupp gymnasieelever från Klara gymnasium strömmar in på Arenan i Karlstad. På fredag är det Förntelsens minnesdag, men redan på onsdagsförmiddagen har de fått bryta det ordinarie skolschemat för att se en teaterpjäs om en människa vars hela liv skakas om av andra världskriget och nazisternas aggressiva framryckningar över Europa.

Det visar sig att Walter Kielba, en till synes helt vanlig äldre farbror i Karlstad, hade en livsresa fylld av dramatik.

Överlever trots allt
Walter föddes i en polsk by och var 17 år när kriget slog

Walter Kielba kom till Sverige efter krigets slut och kom först till Malmö och Järvsö, innan han landade i Karlstad, där han jobbade på ett hotell.

till.

Byn invaderas först av ryssar, sedan av tyskar.

Innan andra världskriget är slut har Walter varit tvångsarbetare och skickats från läger till läger, bland annat Auschwitz. Han har slitit ont, svulnit och förtvivlat.

Han överlever fyra läger och därtill en ökänd dödsmarsch i krigets slutskede, innan han så småningom kommer med de vita bussarna till Sverige och blir kvar. I Karlstad får han ett nytt liv, en ny familj. Sin egen ätters han aldrig mer.

– Han jobbade på hotell här, berättar Mattias Walan, som kom i kontakt med Walter via hans dotter Susanne.

– Genom henne fick jag höra hans historia och jag fick förmånen att lyssna på honom. Han hade skrivit anteckningar som jag fick ta del av och det var Walters önskan att hans historia skulle leva vidare, berättar han för NWT.

Medmänsklighet

Mattias Walan fängade upp denna önskan och skrev pjäsen Svarta moln. Det är en

monolog om Walter, kriget, Förntelsen, lidande, död och grymhet, men också om hopp.

– Det jag vill lyfta fram är medmänskligheten. Många som jag har lyssnat på, som överlevt Förntelsen, säger att "Jag gick bara in i mig själv, jag kunde bara fokusera på att överleva och kopplade bort det som hände runtom och då överlevde jag". I Walters fall tycker jag att han har överlevt på grund av att han hade kvar sin medmänsklighet och omtanke om andra. Det har varit lite karma över det; han gör saker som sen ger tillbaka hjälp till honom.

Mattias spelade pjäsen första gången 2016.

Reaktionerna brukar bli starka och Kunskskapsteatern lever upp till sitt namn: här kombineras kunskap och teaterns känslökopande uttryck.

– Det är det jag brinner för. Jag kan tycka att det är roligt att spela en komedi också bara för att den är rolig, men jag är ju pedagog i grunden och ser det som något fantastiskt att få kombinera att sprida kunskap och väcka frågeställningar. Teaterme-

diet är så häftigt för det kan på ett annat sätt än en text förmedla känslor. Vi gör det här med att jag får spela ut det dramatiskt, det han var med på, med enkel rekvisita skapar vi scenmagnin. Vi ser att vi är inne i en lägenhet, men snart kommer jag att ta med publiken tillbaka till Tyskland och det som hände där.

"Kännsjättebra"

Walter Kielba dog i maj 2016, ett halvår innan föreställningen var klar, men Mattias Walan har fortsatt att hålla hans berättelse vid liv.

Nu har han spelat Svarta moln över 100 gånger.

– Det känns jättebra. Vi har spelat väldigt mycket för skolor runtom i Värmland och även varit på turné i Västergötaland, men det har även varit offentliga teaterföreningar och aktörer som bokat in oss. Vi fick en spelning på Almedalen för några år sedan, säger Mattias Walan.

Molnen inte borta

Byn där Walter Kielba växte upp hamnade efter krigets slut bakom järnridån. Idag

ligger den i Ukraina - och är därmed åter i krig.

– Svarta moln sprider sig ännu i dag, säger Mattias Walan på scenen.

MINNESDAGEN. Facketåg och utställningar den 27 januari

Så uppmärksammar Värmland Förin

Utställningar, facketåg och ljus – så uppmärksammas Förntelsens minnesdag i Värmland.
Den infaller på fredag, den 27 januari, 78 år efter befrielsen av Auschwitz-Birkenau.

2005 deklarerade FN den 27 januari som internationell minnesdag för Förntelsen och över hela världen

görs manifestationer, utställningar, konserter med mycket mera för att uppmärksamma minnesdagen.

Forum för levande historia rapporterar om 200 arrangemang i Sverige och på kartan finns flera i Värmland, bland annat dessa:

Brunskogs församling - hem står värd för ett föredrag av Kent Gustafsson och Jens Tollskog. De har i

många år jobbat med toleransprojektet Resan på Sannerudsskolan i Kil. Projektet går ut på att skapa en större tolerans och minska fördomarna mellan olika grupper av elever. I projektet har elever bland annat rest till koncentrationsläger i Polen. Kvällen inleds 17.30.

I Karlstad anordnas ljudstämning och guidade på Mosaiska begravningsplat-

sen, med start 16.00. Klockan 18 öppnar Domkyrkan för ett samtal med Stig Andersson, Susanne Kielba och Eva Torstensson om Joost Lakmaker, Valter Kielba och Flora Gladli och deras arbete med att bevara minnet av Förntelsen. Samtalsledare är Lars Stierneolf, Agera Värmland. Det blir musikinslag av Beata Söderberg Quin och Andreas Sjögren samt

glimtar ur kritikerosade musikalerna Café Berlin, som sattes upp på Värmlandsteatern under hösten 2022.

Värmlands museum i Karlstad håller sin hörsal öppen hela dagen, från 10 till 20, med ett rullande bildspel om judinnan Alice Kils resa.

Kils bibliotek visar VR-utställningen "Plundring - början till ett folkmord"

mellan 13 och 15 på fredagen. Den handlar om nazisternas plundring under Förntelsen.

Kristinehamns bibliotek visar utställningarna "Raza. Om att sortera människor" och "Aktion T4. Om människosyn i Nazityskland". Utställningarna har producerats av Forum för levande historia och visas på biblioteket från 11 till 31 januari. Där